

แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

Guidelines for risk management of academic affairs according to threefold training of
phrapariyattidhamma schools under the department of general education area IV

ประยูร อุปสอด¹

Prayoon Upasod¹

วรกฤต เกื้อนช่าง², พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ (ธานี สุขโชโต)³

Worrakrit Thuenchang², Phrakhrusrisuthamniwit (Thanee sukhajoto)³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 155 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการนิเทศการสอน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การบริหารหลักสูตร อยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 พบว่า 1) ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารควรใช้สี่สิกขาช่วยในการรับมือกับความเสียหาย สมานสิกขาช่วยพัฒนาความตั้งใจและรับมือกับสถานการณ์ ปัญญาสิกขาช่วยวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา การส่งเสริมสมานสิกขาและปัญญาสิกขาให้กับบุคลากรและนักเรียนช่วยในการจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียนแผนกสามัญศึกษา เขต 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรใช้หลักการสี่สิกขา เพื่อวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงในสถานศึกษา โดยการสำรวจและระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เช่น การจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินในกรณีฉุกเฉินที่เป็นไปได้ หรือการวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อป้องกันความไม่มั่นใจในการตัดสินใจของบุคคลในสายงานการศึกษา และการแก้ไขปัญหาในกระบวนการเรียนรู้และการสอน ผู้บริหารควรวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกิด

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail. prayoon.u47@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและอาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

จากความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา เพื่อป้องกันปัญหาการเรียนการสอน และวางแผนการแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอนด้วยปัญญาศึกษา ณ สถานศึกษา 3) ด้านการนิเทศการสอน ผู้บริหารควรวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงโดยใช้ข้อมูลสำคัญ เพื่อวางแผนจัดการความเสี่ยงให้เหมาะสม ควรวิเคราะห์ความเสี่ยงในการเรียนรู้และการสอน เพื่อปรับปรุงกระบวนการสอนให้เหมาะสมต่อความต้องการของนักเรียน และ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารควรใช้หลักการสมาธิศึกษาและปัญญาศึกษาในการประเมินผลวางแผน และพัฒนาสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น โดยประเมินผลการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของนักเรียนและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : แนวทาง, การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ, หลักสูตรศึกษา, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา เขต 4

Abstract

The objectives of this Research Article were: 1) to study the status of the risk management of the academic affairs of Phrapariyattidhamma Schools under the Department of General Education Area 4, and 2) to present the guidelines for the risk management of the academic affairs according to the Threefold Training (Sikkhàttaya) of Phrapariyattidhamma Schools under the Department of General Education Area 4. This research applied Quantitative Research by collecting the data from 155 samples and using the percentage, mean, and standard deviation, and Qualitative Research with Semi-structured Interviews from 9 key informants and the content analysis for the data analysis. The research results were as follows: 1. Overall, the status of the risk management of the academic affairs of Phrapariyattidhamma Schools under the Department of General Education Area 4 was at a high level. When considering each aspect, level. it was found that the educational supervision was at the highest level. Then, it was the assessment and evaluation. Moreover, the curriculum administration was at the lowest level. 2. The guidelines for the risk management of the academic affairs according to the Threefold Training of Phrapariyattidhamma Schools under the Department of General Education Area 4 consisted of 1) the curriculum administration found that the administrators should apply Sāla-sikkhà (training in higher morality) for dealing with the risk, Samadhi-sikkhà (training in higher mentality) for developing the intention, and dealing with the situations, and Pannà-sikkhà (training in higher wisdom) for analyzing and solving the problems, and promote Samadhi-sikkhà and Pannà-sikkhà for the personnel and students on the risk management, 2) the teaching and learning management found that the administrators should apply Sāla-sikkhà for analyzing and evaluating the risk in the schools by surveying and specifying the risk, analyze the risk happening from inability in analyzing and solving the problems for preventing the teaching and learning problems, and plan the problem solving in teaching and learning with Pannà-sikkhà, 3) the educational supervision found that the administrators should analyze and evaluate the risk with the important data for planning the risk management appropriately, and analyze the risk in teaching and learning for improving

the teaching process suitable to the demand of students, and 4) the assessment and evaluation found that the administrators should apply Samadhi-sikkhà and Pannà-sikkhà for evaluating, planning and developing the schools by the learning evaluation and self-development of the students and personnel.

Keyword : Guidelines, risk management of academic affairs, , threefold , phrapariyattidhamma schools the department of general education area IV

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในยุคของการบริหารจัดการการศึกษาไทยในปัจจุบันเป็นการศึกษาที่อยู่ในท่ามกลางกระแสข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดไปอย่างรวดเร็ว อันเป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 สังคมไทยต้องมีการปรับเปลี่ยน ปรับปรุงระบบ รูปแบบของการจัดการศึกษาให้ได้รับความเท่าเทียมกัน ดังข้อความในวิสัยทัศน์แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา⁴ ว่า “คนไทยทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลก” ที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการสร้าง การรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ และเข้ามามีส่วนในกระบวนการขับเคลื่อนตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา คือ 1) การพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) การพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายใน ประเทศลดลง

จากวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาข้างต้น ทำให้เราต้องพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3Rs คือการทำให้ผู้เรียนมีการอ่านออก เขียนได้และการคิดเลขเป็น และ 8Cs คือการที่ผู้เรียนมีทักษะด้านต่างๆ เช่น ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ และต้องมีหลักธรรมประจำใจ เช่น ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เป็นองค์ประกอบด้วย วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาเกิดจากการสรุปผลการพัฒนาการจัดการศึกษาระหว่างปี 2552 - 2559 ที่ผ่านมาพบว่า “ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาในหลายด้าน และมีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไป 1) ด้านโอกาสทางการศึกษารัฐมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาก่อนข้างมากส่งผลให้ประชากรในวัยเรียน รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังไม่ครบทุกคนและมีปัญหาการออกกลางคันอยู่บ้าง นอกจากนี้ประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานแม้จะได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่จำนวน

⁴ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579, (กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2560), หน้า ฉ.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

แรงงานที่มีการศึกษาดำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังมีอยู่จำนวนมาก จึงต้องเร่งดำเนินการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และมีมาตรการต่าง ๆ ให้เด็กและประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับการศึกษาของคนไทยให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 2) ด้านคุณภาพการศึกษา ผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย ส่วนประเด็นคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ คุณภาพของแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป ยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีพศึกษามีสัดส่วนน้อยกว่าประเภทสามัญศึกษา ทำให้มีการขาดแคลนแรงงานระดับกลาง ส่วนแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และยังมีสมรรถนะหรือคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ ทำให้มีผู้ว่างงานอยู่จำนวนมาก จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและกำลังแรงงานที่มีทักษะ และคุณลักษณะที่พร้อมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการกำลังคน เพื่อวางเป้าหมายการจัดการศึกษา ทั้งเพื่อการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน และการพัฒนากำลังคนเพื่อยกระดับคุณภาพกำลังแรงงานให้สูงขึ้น 3) ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งมีอยู่จำนวนมาก เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาครู ค่อนข้างน้อย การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกันเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการและสนับสนุนการศึกษาเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐ และปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษา”⁵

ในด้านของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้กับพระภิกษุและสามเณรที่บวชเรียนในศาสนาพุทธอีกรูปแบบหนึ่ง เกิดขึ้นโดยคำปรารภของสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก(จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ได้ปรารภว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลก เห็นควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นกำลังประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป”⁶ ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการได้รับมอบหมายให้ดำเนินการประกาศระเบียบกระทรวง ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขึ้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 เป็นครั้งแรก และเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2562 ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม อันเป็นการเปิดโลกแห่งการศึกษาที่ควบคู่กันทั้งสองฝ่าย เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้⁷ 1) เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่

⁵ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579, (กรุงเทพมหานคร : พรินทวนกราฟฟิค จำกัด, 2560), หน้า 4-จ.

⁶ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศและคำสั่งเกี่ยวกับพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557), หน้า 1.

⁷ พระราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ.2562, เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก หน้า 11.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ 2) เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตั้งมาโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป 3) เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ อย่างถูกต้อง

ดังนั้นจะเห็นว่า หน้าที่อีกภาระหนึ่งของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือการจัดกระบวนการบริหารจัดการการศึกษาให้ถูกต้องตรงตามกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แก้ไขเพื่อเพิ่ม พ.ศ. 2560 และตามระเบียบการเรียนการสอนของมหาเถรสมาคม หรือศึกษาเล่าเรียนในวิชาแผนกบาลี และแผนกนักธรรม ให้ควบคู่ ผสมผสานกัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่อง que ผู้บริหารโรงเรียนต้องนำมาปรับปรุงให้เข้ากับสภาพบริบทของตนให้มากที่สุด การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้นมีการแบ่งภาระของผู้บริหารโดยการแบ่งภาระงานเป็น 4 ฝ่าย ซึ่งแต่ละฝ่ายต้องทำหน้าที่เพื่อให้โรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ อีกหนึ่งความสำคัญต่อผู้เรียนนั้นก็คือฝ่ายวิชาการที่ต้องมีการสร้างขอบข่าย เนื้อหา วิชาต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและตามหลักสูตรบาลีและหลักสูตรนักธรรม ตามระเบียบของมหาเถรสมาคม ผู้ที่เรียนจบมาแล้วต้องมีความรู้พื้นฐานทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กัน เพื่อการเป็นกำลังพลที่ดีของชาติต่อไป

การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานของผู้บริหาร ที่มุ่งเน้นความสำเร็จเชิงยุทธศาสตร์ ตามแนวทางการบริหารความเสี่ยงเป็นการปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในหมวดที่ 3 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มาตราที่ 9 (1) กำหนดให้ส่วนงานราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติการไว้เป็นการล่วงหน้า และ ในมิติที่ 4 มิติด้านการพัฒนาองค์กร ความสำเร็จของการบริหารความเสี่ยงซึ่งหมายถึงระบบการบริหารปัจจัยและควบคุมกิจกรรมรวมทั้งกระบวนการ การดำเนินการต่างๆ โดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจหลักที่ได้กำหนดไว้⁸ จะเห็นว่าการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ต้องมีกระบวนการบริหารความเสี่ยงที่ดีและมีคุณภาพ

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้สถานศึกษาได้มีการบริหารจัดการความเสี่ยงโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ตลอดถึงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ต่างก็มีความตระหนักในเรื่องของการบริหารความเสี่ยง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการจะมีนโยบายแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยงแล้วก็ตาม แต่การบริหารจัดการในปัจจุบันยังพบว่ามีการบริหารความเสี่ยงเพียงบางส่วน บางสถานศึกษาไม่ได้จัดทำการบริหารความเสี่ยงและบางสถานศึกษามีการจัดทำการบริหารความเสี่ยงแต่ไม่ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา เช่น การบริหารความเสี่ยงด้านงบประมาณ การบริหารความเสี่ยงด้านบุคลากร เป็นต้น จนทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเป้าไว้

การบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนพระปริยัติธรรม คือ การที่ทุกฝ่ายต้องพยายามสร้างหรือเพิ่มมูลค่าให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถึงแม้ว่าความไม่แน่นอนหลายประการที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงาน ประสิทธิภาพของโรงเรียนจะเกิดขึ้นต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการตัดสินใจและการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานต่างๆ นั้น เปรียบเหมือนดาบสองคม คือการทำงานที่อาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ใน

⁸ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, คู่มือการบริหารความเสี่ยงสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2550), หน้า 3-5.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

ทางบวกทางที่ดีก็ถือว่าเป็นโอกาสของโรงเรียน หรืออาจก่อให้เกิดผลด้านลบ ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยง ดังนั้นผู้บริหารจะต้องใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์องค์กร หรือกำหนดระดับความเสี่ยงที่เหมาะสมที่โรงเรียนยอมรับได้ เป็นการทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีความเสี่ยง

ผู้บริหารโรงเรียน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในโรงเรียน มีอิทธิพลต่อคุณภาพในการเรียนการสอนของครู มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักเรียน และมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานโรงเรียน ถ้าโรงเรียนต้องการเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางด้านวิชาการ อันเป็นการเพิ่มศักยภาพของโรงเรียนในการแข่งขันวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาที่จะพัฒนา เป็นเครื่องหมายชี้วัดถึงความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน

จากความสำคัญดังได้กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการและการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงแนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 และแนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้มีการพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 155 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และคณะครู จำนวน 155 รูป/คน มาศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล และปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ของผู้บริหาร ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 มีรายละเอียดดังนี้

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

1. สรุปข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 97 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 62.58 เพศหญิง จำนวน 58 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 37.42 มีอายุ ระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 45 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 29.03 รองลงมา มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 40 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 25.81 และอายุระหว่าง 20 - 30 ปี จำนวน 39 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 25.16 ตามลำดับ เป็นตำแหน่งครูมากกว่า จำนวน 127 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 81.94 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 130 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 83.87 รองลงมา เป็นระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 22 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 14.19 มีอายุการทำงาน ระหว่าง 6 - 10 ปี จำนวน 66 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 42.58 รองลงมา มีอายุการทำงานระหว่าง 11 - 15 ปี จำนวน 35 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 22.58 มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมและการสัมมนาด้านวิชาการ มากกว่า 3 ครั้ง จำนวน 136 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 87.74 รองลงมา ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 11 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 7.10 และอยู่ในขนาดโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 120 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 77.42

2. สรุปความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1. การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการด้านการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อแล้ว เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 อันดับแรกได้ดังนี้ สถานศึกษามีการนิเทศและใช้หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษามีการบูรณาการเนื้อหาสาระ ทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษามีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างเหมาะสม สถานศึกษามีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น สถานศึกษามีโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะที่ประสงค์ และข้อที่อยู่ในกลุ่มค่าเฉลี่ยต่ำเรียงจากน้อยไปหามาก 3 อันดับ ดังนี้ สถานศึกษามีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทของสถานศึกษาและนำผลการวิเคราะห์มากำหนดการทำหลักสูตร วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อแล้ว เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 อันดับแรกได้ดังนี้ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สถานศึกษามีการจัดครูสอนโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความเหมาะสม สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมจากประสบการณ์จริงของผู้เรียนและให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการอ่านและใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้พร้อมทั้งให้มีการบันทึกปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไข หลังแผนการสอน และข้อที่อยู่ในกลุ่มค่าเฉลี่ยต่ำเรียงจากน้อยไปหามาก 3 อันดับ ดังนี้ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

สอน สถานศึกษามีการเก็บรวบรวมหลักฐานในการสอนของครูตลอดถึงวิธีการประเมินผล เป็นระบบตรวจสอบได้

3. การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการด้านการนิเทศการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อแล้ว เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ สถานศึกษามีการจัดกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา สถานศึกษามีการติดตามประสานงานเพื่อพัฒนาระบบกระบวนการนิเทศกับหน่วยงานต้นสังกัดหรือกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษามีการประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา สถานศึกษามีการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสม สถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือกับหน่วยงานต้นสังกัดหรือกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษา

4. การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อแล้ว เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สารการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษามีการกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนแต่ละคน สถานศึกษามีการพัฒนาเครื่องมือและประเมินผลให้ได้มาตรฐานและน่าเชื่อถือ สถานศึกษาจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นๆ

3. การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

จากข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ ได้สรุปผลเป็นแนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา ได้ดังนี้ **1) สีสสิกขา** คือ การมีวิสัยทัศน์ มีปัญญามองการณ์ไกล รอบรู้และมีความชำนาญในการบริหารจัดการระงงานการทำงานตามหน้าที่ กฎระเบียบของโรงเรียน **2) สมာธิสสิกขา** การทำงานด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่นในการทำงาน **3) ปัญญาสิกขา** การทำงานด้วยความสติปัญญา สามารถวิเคราะห์แยกแยะงานที่รับผิดชอบได้ นำสรุปเป็นแนวทางการบริหารความเสี่ยงในงานด้านวิชาการ 4 ด้าน คือ

1) การบริหารหลักสูตร หลักสูตรถือเป็นหัวใจของสถานศึกษา เพราะว่าเมื่อผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้จบระดับช่วงชั้นแล้ว ก็จะมีความรู้และความสามารถตามเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ โดยหลักเกณฑ์ของผู้บริหารหรือคณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตร ต้องประกอบด้วย 1) มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารจัดการ 2) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารและจัดทำหลักสูตร มีธรรมาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 3) มีภาวะความเป็นผู้นำ 4) ประสานการมีส่วนร่วม

2) การจัดการเรียนการสอน การนำหลักสูตรมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนของผู้สอน ดังนั้นผู้สอนต้องมีประกอบด้วย 1) มีทัศนคติและเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน หลักสูตรและผู้เรียน 2) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตลอดถึงการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดี 3) มีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และเป้าหมายของสถานศึกษา 4) มีความรู้ในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี มีการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพและก้าวหน้าบริบทสังคมอย่างต่อเนื่อง 5) มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

3) การนิเทศการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการ หรือฝ่ายวิชาการ ที่จะทำการนิเทศครู ต้องมีองค์ประกอบหลัก 3 ข้อ คือ 1) ทักษะพื้นฐานความรู้ คือ ต้องเข้าใจหน้าที่ของผู้สอน เข้าใจ

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาคน หรือมาตรฐานวิชาชีพ 2) ทักษะ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้นิเทศต้องมีความรู้ในเรื่องรูปแบบของการนิเทศ ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้รับการ นิเทศมากที่สุด 3) ทักษะเฉพาะ ผู้นิเทศต้องมีทักษะด้านการสังเกต การวางแผน การประชุม การสอน การ ฝึกอบรม การสื่อสาร การประเมินผลและวัดผล การปรับปรุงการสอน ทั้ง 3 ข้อที่ได้กล่าวมาถือว่ามี ความจำเป็นที่ผู้นิเทศต้องมีเพื่อช่วยพัฒนาครู และมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตร หรือการส่งเสริมงานด้าน วิชาการ ของสถานศึกษา

4) การวัดผลและประเมินผล เป็นการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียน ที่ได้รับการเรียนรู้ มาแล้ว ว่าอยู่ในระดับใด เพื่อที่ครูผู้สอนจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขวิธีการสอนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งประกอบด้วย 1) ต้องสะท้อนจุดประสงค์การเรียนรู้และการบูรณาการกับการสอน 2) ต้องมีความต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ 3) ต้องมีเป้าหมายของการประเมินที่ชัดเจนและผู้เรียนต้องรู้และเข้าใจในจุดประสงค์ของการเรียนรู้ 4) ต้องมี ความยุติธรรมและเท่าเทียมกัน 5) ต้องสร้างสรรค์ และมีข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างประโยชน์ทางบวกหรือเพื่อ การพัฒนาต่อผู้เรียน 6) ต้องสมคูลและครอบคลุม ตามสภาพจริงของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และน่าสนใจเกี่ยวกับความคิดเห็น ของกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญต่อการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระ ประยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

1. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ของโรงเรียนพระประยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักเขตการศึกษาพระประยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ได้รับนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานการศึกษาพระประยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แล้ว ดำเนินการส่งข้อมูลไปยังกลุ่มโรงเรียนภายในเขตการศึกษาได้รับรู้และปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง อันแสดงถึงการ ให้ความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดย ทางสำนักเขตการศึกษาพระประยัติธรรม แผนกสามัญ เขต 4 ได้จัดประชุมทำความเข้าใจเพื่อให้ผู้บริหารและให้ นำนโยบายการบริหารสถานศึกษามาปฏิบัติและประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาอย่างเต็มที่และมี ประสิทธิภาพ จึงทำให้การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ของโรงเรียนพระประยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสตา ลิขมรังสี⁹ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหาร สถานศึกษาตามหลักทศุติยาปณิธิกรรมของโรงเรียนในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42” ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักทศุติยาปณิ ธิกรรมของโรงเรียนในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42

⁹ นางสาวอนุสตา ลิขมรังสี, “การบริหารสถานศึกษาตามหลักทศุติยาปณิธิกรรมของโรงเรียนในอำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560), หน้าบทคัดย่อ.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของพระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล (พรหมสนธิ)¹⁰ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการการบริหารงานบุคคลตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก

2 แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 แยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1) **การบริหารหลักสูตร** ผู้บริหารหรือรองผู้บริหาร หรือคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ต้องมี**ศีลสิกขา** คือ ต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และมีความเชี่ยวชาญในการทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยต้องอาศัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการทำหลักสูตร เพื่อการมองปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริง อันส่งผลต่อความต้องการของชุมชนและนักเรียนที่จบหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว และควรมีหลักสูตรแกนกลางของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นหลักสูตรแม่แบบเพื่อให้แต่ละสถานศึกษานำไปต่อยอดให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาเอง **สมาธิสิกขา** คือ เวลาทำหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารหรือรองผู้บริหาร หรือคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร ต้องมีใจจดจ่อ มุ่งมั่นที่จะหาแนวทาง วิธีการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้เป้าหมายที่กำหนดไว้ และ**ปัญญาสิกขา** คือ การนำปัญหาและแนวทางที่คณะกรรมการเสนอมา นั้นมากลั่นกรอง ไตร่ตรอง ข้อดี ข้อเสีย ให้ชัดเจน ไม่รีบร้อนตัดสินใจ ก่อนสรุปมาเป็นรูปเล่มหลักสูตรสถานศึกษา และเมื่อทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต้องมีการทบทวนการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของหลักสูตรและแก้ไขหลักสูตรให้สมบูรณ์กับโลกปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

2) **การจัดการเรียนการสอน** ผู้บริหารต้องมีการจัดการดำเนินการในเบื้องต้น **ศีลสิกขา** คือ ต้องจัดการกับผู้ที่ทำการสอน ว่าต้องตรงตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือความรู้ความสามารถของผู้สอน ควรมีปฏิทินการศึกษา ที่ชัดเจน และแน่นอน และต้องแนะนำหลักสูตรสถานศึกษาให้ครูได้นำไปใช้อย่างถูกต้อง **สมาธิสิกขา** คือ ผู้สอนต้องมีการมุ่งมั่นศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ และวางแผนการจัดการเรียนรู้ ตามตารางที่ผู้บริหารได้แนะนำไว้ และควรเพิ่มกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน และต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ไม่สอนแต่ในห้องกรอบสี่เหลี่ยม มีกิจกรรมเสริมสร้างการสอนนอกห้องเรียนด้วย **ปัญญาสิกขา** คือ ผู้สอนต้องหมั่นพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และต้องทบทวนเนื้อหาที่ตนสอนไปว่า ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจมากน้อยเพียงใดเพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และควรมีการอบรม ศึกษาดูงาน ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามสภาพการณ์โลกปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์วิธีการสอนที่หลากหลาย และต้องนำเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น และอีกประการหนึ่ง คือการทำงานร่วมกับชุมชน ผู้ปกครองหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์จริงให้กับนักเรียน

3) **การนิเทศการสอน** ผู้บริหารสถานศึกษา **ศีลสิกขา** คือ ควรมีปฏิทินการนิเทศ เครื่องมือการนิเทศ หรือคู่มือการนิเทศที่แจ่มวัน เวลา เข้านิเทศครูผู้สอนที่ชัดเจน ควรมีการจัดการอบรม สัมมนากระบวนการนิเทศให้ผู้ที่เป็นคณะกรรมการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และต้องมีความเชี่ยวชาญและชำนาญในการนิเทศ **สมาธิสิกขา** คือเวลาการเข้านิเทศผู้สอน คณะกรรมการนิเทศต้องมีรูปแบบการนิเทศ มีวัตถุประสงค์ของ

¹⁰ พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล(พรหมสนธิ), “กระบวนการการบริหารงานบุคคลตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560), หน้าบทคัดย่อ.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

รูปแบบ ต้องแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบบทบาทของการนิเทศ เมื่อนิเทศ ต้องจัดจ่อ สักเกต การสอนของผู้สอน ให้ดี **ปัญญาศึกษา** คือ เมื่อนิเทศเสร็จแล้วต้อง สรุปผลการนิเทศ ตามวัตถุประสงค์ และต้องเสนอแนะแนวทาง เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนให้ดียิ่งขึ้น และต้องมีการนิเทศผู้สอนอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยเทอมละ 1 ครั้ง เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้สอนให้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลดีต่อนักเรียนและสถานศึกษาไปตามลำดับ

4) การวัดผลและประเมินผล ถือว่าเป็นหลักสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ทราบการพัฒนาของผู้เรียน **ศีลศึกษา** คือ ผู้บริหารต้องมีคู่มือการวัดผลประเมินผลให้กับผู้สอน พร้อมทั้งมีการแนะนำหรือการสอนให้ผู้สอนได้เข้าใจ ตามมาตรฐานเหมือนกัน ควรมีการจัดอบรม ทบทวนความรู้ด้านการวัดผลและประเมินผล **สมาธิศึกษา** คือ ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจกับนักเรียนในเรื่องของการเก็บคะแนน ให้เข้าใจตรงกัน และต้องความรู้เข้าใจด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เพื่อการวัดผลและประเมินผลตรงตามสภาพจริง **ปัญญาศึกษา** คือ มีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการวัดผลและประเมินผลให้มีความหลากหลาย และตรงกับบริบทของสถานศึกษา และควรพัฒนาการวัดผลและประเมินผลด้านความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์และการเขียนของนักเรียนมากกว่าการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 155 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน แล้วสรุปผลของการวิจัยมาเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 4.1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ด้วยข้อมูลและความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4” ทำให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการ และวิธีการที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ในการจัดการศึกษาอาจเป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาการศึกษาในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้ข้อสรุปและเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ควรกำหนดหลักสูตรที่ตอบสนองศักยภาพผู้เรียนหรือเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาที่ตอบสนองศักยภาพของผู้เรียนได้
- 2) สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ควรมีนโยบายจัดอบรมหรือจัดประชุม เกี่ยวกับการหลักสูตรสถานศึกษา วิธีการหรือแนวทางการสอนในยุคโลกาภิวัตน์ การนิเทศการสอน และการทบทวนการวัดผลและประเมินผลการศึกษา การกำกับและติดตามให้กับผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 3) สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ควรมีนโยบายจัดสรรอัตรากำลังครู ลูกจ้างประจำหรือสายสนับสนุน(การเงิน พัสดุ) มาทดแทนครูที่มีจำนวนน้อย และเพื่อประสิทธิภาพการทำงานของสถานศึกษาโดยไม่เพิ่มภาระครูที่นอกเหนือจากการสอน
- 4) ควรมีการบูรณาการการบริหารจัดการศึกษา ที่มีการนำหลักไตรสิกขาไปปรับใช้ในสถานศึกษาหรือกั่วิชาการต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นความสำคัญ คุณค่า ของความจำเป็นในการนำหลักไตรสิกขาไปประยุกต์ใช้หรือจัดทำแผนการเรียนรู้ อันส่งผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียน
- 5) ควรมีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาภายในเขต แล้วนำผลการนิเทศนั้น ไปปรับประยุกต์เพื่อพัฒนาคุณภาพกระบวนการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ

1. แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานบุคคล ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4
2. แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานทั่วไป ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4
3. แนวทางการบริหารความเสี่ยงงานการเงิน ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

เอกสารอ้างอิง

กษมา ชนะวงศ์. “รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2564.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

ขวัญญานันท์ แก้วนุชธนาวัชร. การบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2559.

ฐาปนีย์ สิทธิเลิศ. “การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้สะเต็มศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยแผนกประถม จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2560.

ณสุดา ลิขมรังสี. “การบริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของโรงเรียนในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

ดวงใจ ช่วยตระกูล. “การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. ปรินญา **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธรศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

ธัญรัตน์ บุตรพรหม. “การพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนท่าชนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2561.

นพกุล ปุคิลิต. “การเปรียบเทียบสาเหตุและผลกระทบจากการย้ายของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2564.

นพกุล ปุคิลิต. “การเปรียบเทียบสาเหตุและผลกระทบจากการย้ายของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2564.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. “กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการเสริมสร้างคุณภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”. **ครุศาสตรดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2554.

นาวิน แกละสมุทร. “การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562.

นาวิน แกละสมุทร. “การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562.

ปราโมทย์ เอมมา. การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2560.

ปิยะดา เนียมสุวรรณ. “การศึกษาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบวิถีชีวิตใหม่”. **วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

พรพรรณ ธรรมธาดา. “กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการเสริมสร้างคุณภาพนักเรียนที่มี
ความสามารถพิเศษเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”. **ครุศาสตร์ดุสิตนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

พระบุญชู กัลณา. “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.